

Katedra teorie a kritiky

Akademický rok 2016/2017

Kateřina Holá: **SOUČASNÁ BRITSKÁ DRAMATIKA REFLEKTUJÍCÍ KLIMATICKÉ ZMĚNY**

Oponentský posudok magisterskej diplomovej práce

Kateřina Holá si vybrala v našom teatrologickom diskurze nie celkom prebádané pole – a sice súčasnú britskú dramatikú, ktorá sa zaoberá klimatickými zmenami. Ide o tému výsostne aktuálnu a iste aj inšpiratívnu, a zrejme i to bol dôvod, prečo diplomantku zaujala (nijak zvlášť svoju motiváciu pre voľbu témy totiž neformuluje). Predložená magisterská práca je teda prvovýskumom, ktorý by mohol podnietiť napríklad transdiscilinárne analýzy.

V úvodných kapitolách predstavuje autorka pojem klimatickej zmeny a zoznamuje s najzásadnejšími udalosťami, ktoré sa v debatách nad stavom životného prostredia udiali, ale bez toho, aby naznačila aký konkrétny dopad mali na vývoj dramatiky a divadla. Prináša zaujímavé príklady environmentálnych presahov v umeleckej tvorbe skôr na poli výtvarného umenia alebo performance.

Jadrom práce je analýza štyroch vybratých hier britských autorov (Steve Waters: Pohotovostní plán, Richard Bean: Kacířka, Mark Bartlett: Zemětřesení v Londýně a hra Plíce od Duncana Macmillana), na ktorých ukazuje rozmanitosť pohľadov na klimatické zmeny, ktoré v dramatických textoch hrajú mimoriadnu úlohu. Súčasne sa Kateřina Holá nevyhne tomu, aby vnímala texty nielen ako novodobý a moderný smer ale aj jako súčasť pokračujúcej tradície britskej dramatiky, tzv. New writing. Primárnym metodickým východiskom pre analýzy sú tri podstatné aspekty, ktoré by mali hry s tematikou klimatických zmien obsahovať – „Už v počátcích jsou pro dramaturgy reflektující klimatické změny charakteristické tři rysy, které se v pozdějších hrách opakují. Za prvé je děj ve většině případů zasazen do fiktivní současnosti nebo blízké budoucnosti ohrožené probíhající, případně blížící se přírodní katastrofou. Za

druhé se konflikt rovněž velmi často odehrává v rámci rodiny mezi jednotlivci s opačnými názory na klimatické změny, nejčastější je pak střet mladé generace bojovných aktivistů se starší generací klimaskeptiků. A za třetí se tyto hry zabývají psychologickým vlivem klimatických změn na člověka, jeho strach o budoucnost a o své blízké mísící se s nedůvěrou ve vědecké poznatky.“ (s. 24, citát z knihy Adama Trexlera). Závěrečná část práce je potom akýmsi zhrnutím preskúmaných textov, kde autorka uplatňuje kritické čítanie, sleduje možné negatívne dopady škatuľkovania a modelovosti, ktoré sa autori niekedy snažia naplniť.

Iste, všetky tri vyššie uvedené „podmienky“ sa vo vybratých textoch dajú pozorovať, ale diplomantka vybrala hry, z ktorých každá je špecifická z hľadiska toho, akú úlohu ekologické zmeny zohrajú a ako vplývajú na vývoj medziľudských vzťahov medzi postavami, pričom je ťažké sa zbaviť dojmu, že cieľom nie je ani tak prostredníctvom textov nastoliť dialóg na tému katastrofálneho stavu planéty a zodpovednosti za tento stav, ako skôr využiť aktuálne otázky spoločenskej zodpovednosti pre budovanie súčasného diskurzu alebo uvažovania uvedomelých jedincov, ktorí by mali byť novodbými modernými hrdinami.

Diplomantka okrem samotných analýz hier, oboznamuje i so zaujímavými inscenačnými projektami, ktoré k téme reflexie klimatických zmien vznikli v britských alebo nemeckých divadlách, čím podporí tézu, že obavy nad stavom životného prostredia sú relevantnou témou, ktorou by sa umenie a teda aj divadlo malo zaoberať. Citáty z anglických recenzií dokazujú, že v priestore britského divadla sa tento fenomén už udomácnil a stal sa pomerne rešpektovanou tématickou líniou pôvodnej dramatiky.

Samotné analýzy hier zobrazujú základné dejové linky a charakterizujú vzťahy, ale sú skôr plastickým opisom než kritickým výkladom, ktorý by sa podrobne dotýkal

napríklad jazykových konvencií alebo hľadal presahy a inšpirácie v bohatej tradícii modernej britskej dramatiky. Porovnávanie samozrejme zdôrazní, že hry majú mnohé spoločné znaky, ktorými sa môžu zaradiť do kategórie hier reflektujúcich klimatické zmeny, súčasne ale vyvstáva otázka, či to je dostačujúce a či tento atribút má byť pri hodnotení umeleckej kvality najdôležitejším.

Autorka osciluje medzi dvoma pólmi – na jednej strane je jej snahou presvedčiť, že takýto smer v súčasnej dramatike nemusí byť len atraktívnym módnym trendom, súčasne sa ale nevyhne priznaniam, že mnohé texty neprekročia hranicu demonštrovania radikálnych hesiel a plagátovosti.

Azda najcennejšia je kapitola s názvom **Klimatické zmeny jako jednající postava**, kde sa diplomantka zamýšľa nad prírodou/klimatickou zmenou/životným prostredím ako postavami drámy a ich „konaním“, respektíve tým, aké miesto majú v rámci dramatickej situácie.

Napriek tomu, že autorka prejavila veľký rozhľad v cudzojazyčnej literatúre, orientuje sa výborne v priestore súčasnej britskej dramatiky, a prichádza s atraktívnou neprebádanou témou, práca stále zostáva v podobe akejsi opatrnej introdukcie, ktorá nemá ambíciu o hlbší kritický výklad alebo presah k českému kontextu. Z tvrdenia v závere práce, „U Steva Waterse, Richarda Beana a Mikea Bartletta se objevovalo několik společných motivů: mezigenerační konflikt a snaha mladé generace napravit chyby předchozích generací nebo těžké postavení politiků při rozhodování o budoucnosti a nutných ochranných opatřeních“ (s. 86), vyplýva, že nejde o motívy, ktoré nevyhnutne súvisia s reflexiou klimatických zmien, ale že britská dramatika si ich všíma a pracuje s nimi kontinuálne prakticky od druhej polovice 20.storočia. Zásadnejšie stanovisko neprináša diplomantka ani v závere, tzv. nechá plynúť

„climate changes plays“, aby čas preveril, či si ich divadlo všimne alebo sa roztopia v preplnenom priestore súčasnej dramatiky.

Autorka pracuje takmer výhradne s cudzojazyčnou literatúrou, čo jej jazykové dispozície dovoľujú a vyberá obratne zaujímavé pasáže, hoci sa voči citátom nijak zvlášť nevymedzuje, sú pre ňu skor potvrdením jej vlastných domnienok a hypotéz. Pri informácii o prvom českom uvedení Bartlettovej hry, sa mohla zmieniť o scénickej skice, ktorú ešte pred ND pripravilo Divadlo Letí v rámci cyklu Osmvosm.

Magisterská práca Kateřiny Holej zaujme témou, formálne autorka naplnila stanovené požiadavky, ale i tak mohla priniesť zásadnejšie závery, než len mnohé miestami zjednodušené konštatovania.

Magisterskú diplomovú prácu doporučujem k obhajobe a navrhujem známku

Otázky pre diplomantku:

1. V práci spomínate projekt NT Greenland. Myslíte si, že by podobný projekt mal šancu vzniknúť aj v českom prostredí? Ak áno, ktorí českí dramatici/dramatičky sa podľa vás aspoň približujú svojou tvorbou téme angažovania sa v otázkach ekológie a stavu životného prostredia?
2. Vnímate publikácie Recyklované divadlo a Udržiteľné divadlo, ktoré u nás v posledných rokoch vyšli, ako súčasť diskurzu, o ktorom píšete vo svojej diplomovej práci?

Mgr.art. Eva Kyselová, PhD.

V Prahe, dňa 2.9.2017